Současná Večernice (Abendstern) je po dlouholetém chátrání a nákladné rekonstrukci na počátku své nové éry. Stejnou situaci zachytil snímek v roce 1930, kdy majitel Wenzel Illner radikálně přestavěl staré hospodářství z roku 1885.

***N**ach langen Jahren des Verfalls steht die heutige Večernice (Abendstern) nach einer kostspieligen Rekonstruktion nun vor einem Neubeginn. Eine ähnliche Situation ist auf dem Foto von 1930 zu sehen, als Inhaber Wenzel Illner die alte Wirtschaft aus dem Jahre 1885 radikal umbauen ließ.*

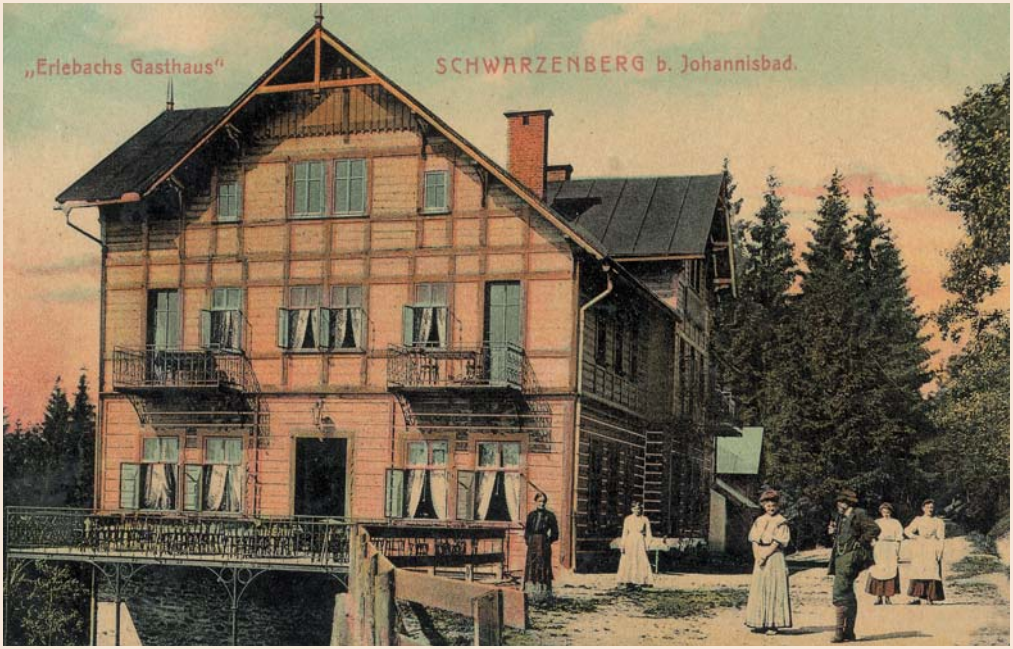

Zadní části Černé Hory vévodí Erlebachův hostinec z roku 1905, nazvaný později po majiteli Ludvíku Erlebachovi Ludvíkova bouda. Jeho brácha Johann z Hoffmannovy boudy byl 30 let obecním starostou. Pražáci z ČKD, pamatující požírače cigaret, ochočeného jelena Honzu, ji možná znají jako Výšinu.

***I**m hinteren Teil von Schwarzenberg dominiert Erlebachs Gasthaus aus dem Jahre 1905, später nach seinem Besitzer Ludwig Erlebach Ludwigsbaude genannt. Sein Bruder Johann von der Hoffmannsbaude war 30 Jahre lang Ortsbürgermeister. Die Prager ČKD-Mitarbeiter, die sich an den Zigarettenfresser – den zahmen Hirsch Honza erinnern mögen, kennen sie möglicherweise als Výšina.*

Horské stavení č. 25 v sedle mezi Janskými Lázněmi a Černým Dolem je poprvé písemně zaznamenáno v roce 1781. Jméno má po prvním předsedovi obecní samosprávy Černé Hory Wenzelu Hofmannovi. Hospodu tu ale zřídil před rokem 1889 Johann Erlebach. Jeho dědicové ji vlastnili až do konce II. světové války. Podle stanoviště na rozvodí se pak bouda málem jmenovala Slemenka.

***D**iese Berghütte Nr. 25 im Sattel zwischen Johannisbad und Schwarzenthal wird im Jahre 1781 zum ersten Mal erwähnt. Ihr Name erinnert an den ersten Vorsitzenden der Gemeindevertretung von Schwarzenberg – Wenzel Hofmann. Der Gasthof wurde jedoch von Johann Erlebach vor 1889 gegründet. Dessen Nachkommen besaßen sie bis zum Ende des II. Weltkriegs.*

Hájenka vlčického panství s obávaným fořtem Illnerem na lavičce v popředí, měla pohnuté dějiny. Přestála nájezdy žíznivých karbaníků coby hospůdka, i smutný osud zajateckého lágru spojeneckých letců v poslední válce. V roce 1964 skončila ve spárech červeného kohouta. Zůstala jen stodola, přestavěná po letech na rodinný domek. Nezbytné panorama na horní polovině jakoby inspirovalo scenérii krkonošských vánočních betlémů.

Die alte Försterei der Wildschützer Herrschaft mit seinem gefürchteten Förster Illner auf der Bank im Vordergrund, hat eine bewegte Vergangenheit hinter sich. Sie überdauerte die Atacken durstiger Skatspieler als „Gasthof" ebenso, wie das traurige Schicksal als Lager für kriegsgefangene Piloten der Verbündeten im letzten Krieg. Im Jahre 1964 fiel sie dem Feuerhahn zum Opfer. Nur die Scheune blieb stehen, die später in ein Einfamilienhaus umgebaut wurde. Das unvermeidliche Panorama in der oberen Bildhälfte erinnert an die Szenerie von Riesengebirgsweihnachtskrippen.

Od 27. 7. 1872 spojovala střed lázní se Svobodou nad Úpou promenáda, vinoucí se údolím Janského potoka. Nesla jméno pozemkového vlastníka Hugo Wiharda. Míjela železitý pramen zvaný Ocelový II. nebo též Císařský. Snahy o obnovení cesty jsou opět živé. Dřevěný domek č. 11 v popředí pamatuje původní schwarzenberskou éru výstavby.

Seit dem 27.7. 1872 verbindet ein sich durchs Tal des Johannisbaches schlängelnder Promenadenweg die Kurortsmitte mit Svoboda nad Úpou. Er trug den Namen des Grundstücksbesitzers, von Hugo Wilhard. Er führte vorbei an dem Eisenquelle II. oder auch Kaiserquelle genannten Born. Das Holzhaus Nr. 11 im Vordergrund ist Zeitzeuge der ursprünglichen Schwarzenberger Bebauungsära.

Koncové stanice první visuté kabinové lanové dráhy v tehdejším Československu. Vzdálenost mezi centrem lázní a vrcholem Černé hory (1299 m n. m.) činící 3174 m spojila dvě nosná ocelová lana o celkové váze 42 tun, napnutá na 9 podpěrách. Konstrukci a strojovnu včetně obou kabin dodala strojírna Františka Wiesnera z Chrudimi – pozdější Transporta.

Die Endstation der ersten Kabinenschwebebahn in der damaligen Tschechoslowakei. Die Entfernung zwischen der Ortsmitte von Johannisbad und dem Gipfel des Schwarzen Berges (1299 m n. m.) von 3174 m verbanden zwei, von 9 Mästen gespannte Stahlseile mit einem Gesamtgewicht von 42 Tonnen. Konstruktion und Maschinenraum, einschließlich beider Kabinen, wurden vom Maschinenbau František Wiesner aus Chrudim – der späteren Firma Transport geliefert.

Na kopce se škrábeme hlavně za rozhledy. Absolutní „numero prima" je ten od Černé boudy (Schwarzschlagbaude) s majestátní Sněžkou v pozadí. Vyhlídkové místo měla už první bouda na Černé pasece, zřízená v roce 1888 hostinským z hotelu U slunce (Radium) ve Velké Úpě Robertem Bönschem, ze staré Sagasserovy hájovny.

Nach oben will man meistens der Aussichten wegen. Absolute „Numero prima" ist diejenige von der Schwarzschlagbaude mit der majestätischen Schneekoppe im Hintergrund. Schon die erste, 1888 von Robert Bönsch, dem Wirt aus dem Hotel Zur Sonne (Radium) in Großaupa auf Schwarzschlag gegründete und aus dem alten Sagasser-Forsthaus umgebaute Baude hatte ihren Aussichtspunkt.

Do 20. století vstoupila Černá bouda s novou vyhlídkovou věží vybavenou panoramatickým zrcadlem a dalekohledem. Kruhový rozhled z Černé hory poskytuje od 1. 1. 1998 rozhledna Panorama, zbudovaná z ocelového stožáru č. 8, který zbyl po zrušené kabinové lanovce. Stávala v jiné trase než dnešní od roku 1928 do 1981.

***I**ns 20. Jh. trat die Schwarzschlagbaude ausgestattet mit einem neuen Aussichtsturm samt Panoramaspiegel und Fernrohr ein. Seit dem 1. 1. 1998 bietet das neue Aussichtsplateau Panorama, das auf dem Stahlmast Nr. 8 errichtet wurde, der von der alten Seilbahn übrig geblieben ist, einen herrlichen Rundblick vom Schwarzen Berg. Diese fuhr von 1928 bis 1981 auf anderer Strecke, als die heutige moderne Kabinenbahn.*

V tenkrát zdaleka ne tak zalesněné krajině stačilo k rozhlížení i nepatrně vyvýšené stanoviště. Kamenná terasa v umrněných 810 m n. m. u Donthovy boudy Zlatá vyhlídka (Goldene Aussicht) i jednoduchá trámová konstrukce na nedaleké Hladíkově výšině (Ladighöhe). Před 100 lety to atraktivitě místa velmi pomohlo. „Rozhledny" už pamatuje snad jen místní rodák Bóža Nožička a ve výhledu dnes brání vzrostlé stromy.

In der damals weit weniger bewaldeten Landschaft reichten auch mäßig erhöhte Standorte zu Weitblicken aus. Die Steinterrasse in geringer Höhe von 810 ü. d. M. bei der Donthbaude – Goldene Aussicht, sowie das schlichte Gerüst aus Holzbalken auf der nahen Ladighöhe. Vor 100 Jahren trug dies Einiges zur Attraktivität dieser Orte bei. An diese „Aussichten" erinnert sich wohl nur noch der Alteingesessene Bóža Nožička, hochgewachsene Bäume versperren heute ohnehin die Sicht.

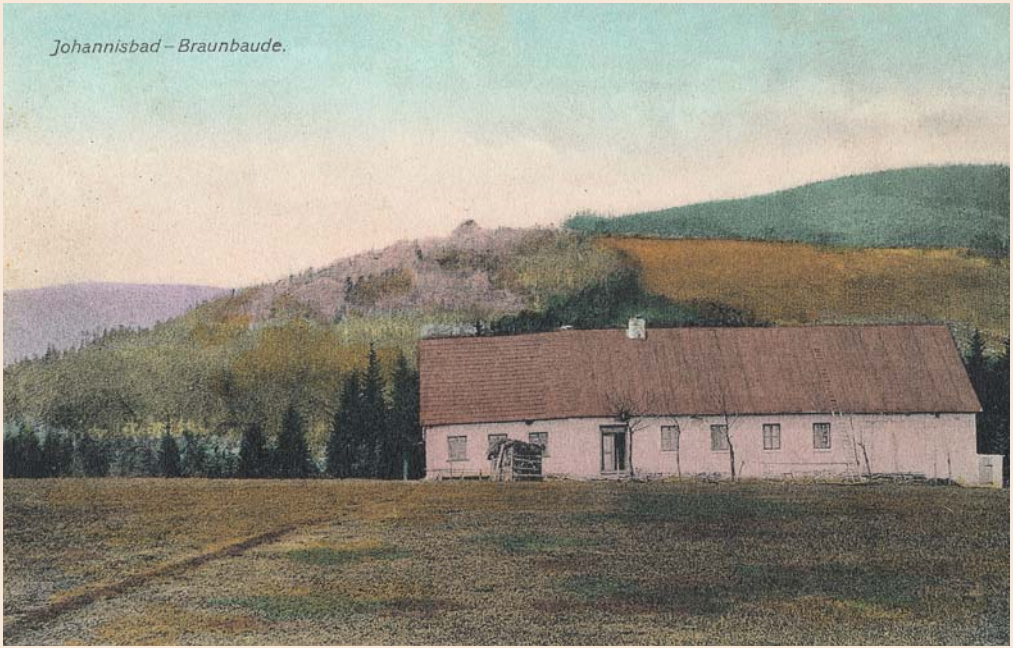

Braunovu boudu pod bájemi opředeným křemencovým skaliskem Modrých kamenů postavil v 80. letech 19. stol. mlynář Franz Braun z Černé Hory. Jako Modrokamennou boudu (Blausteinbaude) ji mezi světovými válkami proslavila lyžařská cesta T-weg a manželka hostinského, boubelatá Andulka Jeschke svými borůvkovými koláči se šlehačkou.

***D**ie Braunbaude unterhalb der sagenumwobenen Blausteinen, einer Quarzschieferfelsgruppe, hatte in den 80. Jahren des 19. Jhs. der Müller Franz Braun von Schwarzenberg errichtet. Zwischen den beiden Weltkriegen wurde sie als Blausteinbaude bekannt – einerseits durch den Skiweg „T-Weg" und nicht minder durch die Wirtin, die rundliche Andulka Jeschke mit ihren Heidelbeerkuchen mit Schlagsahne.*

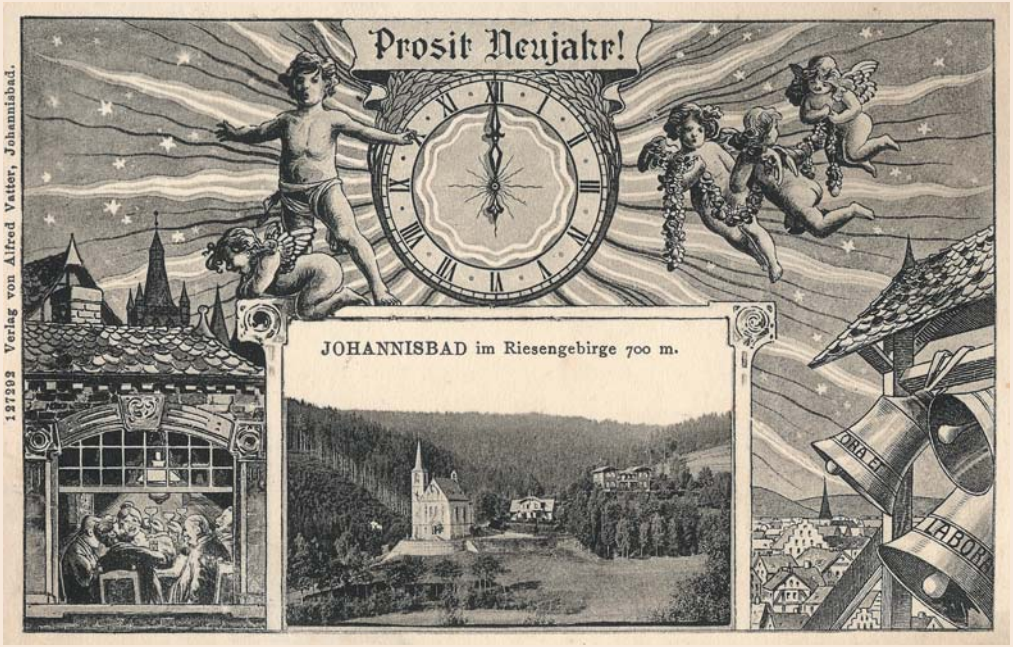

U katolického kostela na optimisticky laděném novoročním blahopřání končí pomyslná procházka vybranými místy Janských Lázní a nejbližšího okolí.
Jaké asi naděje vkládali podepsaní Fritz a Illse do nadcházejícího válečného roku 1943?

***B**ei der katholischen Kirche auf dem optimistischen Neujahrsgruß endet unser Bummel zu ausgesuchten Ecken und Winkeln von Johannisbad und dessen Umgebung. Welche Hoffnungen hegten Fritz und Ilse wohl für das kommende Kriegsjahr 1943?*

Jako nerozlučná dvojčata střeží Černá a Světlá hora malebné hornické městečko pod sebou. Rokokový dům v detailu hlásá, že i ve Svobodě nad Úpou přespal v září 1779 na inspekční cestě po krkonošských bojištích tzv. „bramborové války" mezi Rakouskem a Pruskem budoucí rakouský císař Josef II. A hostinský Rücker z hotelu v radnici tuhle propagaci města nejspíš zaplatil.

***A**ls unzertrennliche Zwillinge wachen Schwarzer Berg und Forstberg über das malerische Bergmannsstädtchen in ihrem Schatten. Das Rokokohaus im Detail meldet, dass der unvergessliche Kaiser Joseph II., während einer Inspektionsreise der Riesengebirgsschlachtfelder des sog. „Kartoffelkriegs" zwischen Österreich und Preußen im Jahre 1779, hier in Freiheit an der Aupa genächtigt habe. Gastwirt Rücker vom Rathaushotel hatte zahlte wohl alles.*

Domek poctěný císařskou návštěvou se prosadil ještě mnohokrát. Při pohledu hlavní ulicí směrem k náměstí s gotizující věží radnice lze identifikovat (nahoře vlevo) další památný dům z roku 1786 s dvojitě mansardovou střechou. Tiskař Feix tu vedle množství jiných tiskovin vydal i pěknou řádku svobodských pohlednic.

***D**as mit dem Besuch ihrer kaiserlichen Majestät geehrte Haus exzellierte noch so manches Mal. Beim Blick entlang der Hauptstraße in Richtung Hauptplatz mit gotisierendem Rathausturm lässt sich (links oben) ein weiteres denkwürdiges Haus aus dem Jahre 1786 mit doppeltem Mansardendach identifizieren. Der Drucker Feix gab hier neben vielen anderen Druckerzeugnissen auch eine hübsche Reihe Freiheiter Ansichtskarten heraus.*

Ruch na svobodském náměstí před vstupem monarchie do světového válečného běsnění je sice malý podfuk vydavatele, ale typické dřevěné domky s podloubím z původní zástavby jsou naprosto autentické. To až v 60. letech minulého století byly nejprve prohlášeny za chráněnou kulturní památku a pak, po požáru jednoho z nich, neuváženě zbořeny.

***D**er „Menschenauflauf" auf dem Freiheiter Hauptplatz vor dem Beitritt der Monarchie zur Raserei des I. Weltkrieges i st zwar ein kleiner Betrug des Herausgebers, aber die typischen Laubenhäuser aus der ursprünglichen Bebauung sind völlig authentisch. Erst in den 60. Jahren des vergangenen Jahrhunderts wurden diese zuerst zum geschützten Kulturerbe ausgerufen, um dann doch nach dem Brand eines von ihnen unbedachterweise abgerissen zu werden.*

Poštovní dostavníky před budovou pošty, která se z nevyhovujících prostor první expozitury, ustavené v roce 1859 v baráčku zahradníka Baudische, přestěhovala do rodného domu tří významných textilních podnikatelů bratří Etrichů. Ti jej městu darovali v roce 1901 a postupně se sem soustředila většina obecních institucí.

***P**ostkutschen vor dem Gebäude der Post, die aus den unzulänglichen Räumen der ersten, 1859 im Häuschen des Gärtners Baudisch gegründeten Expositur in das Geburtshaus der drei bedeutenden Textilfabrikanten, der Gebrüder Etrich umgezogen war. Diese widmeten das Haus im Jahre 1901 der Gemeinde, worauf nach und nach die meisten der Institutionen hier einzogen.*

Dokladů z ranných svobodských dějin se dochovalo velice málo. První dřevěná radnice i se všemi písemnostmi shořela už v roce 1599. V roce 1869 byla zbořena další dřevěná radniční budova na náměstí, zbudovaná nebo přestavěná dle data na jednom z trámů roku 1677. Na jejím místě postavil zednický mistr Anton Gansel podle vlastního projektu (okukoval prý v Trutnově) za pět měsíců současnou pseudogotickou stavbu, ozdobenou městským znakem v patě věže. V přízemním hostinci se čepovalo výhradně Klugovo pivo z Rudníku.

***D**okumente aus der frühen Geschichte von Freiheit an der Aupa sind selten. Das erste Holzrathaus brannte samt allem Schriftgut schon im Jahre 1559 ab. 1869 wurde ein weiteres gezimmertes Rathausgebäude am Marktplatz abgerissen, das laut Datumsangabe an einem der Balken 1677 errichtet oder umgebaut worden war. An seiner Statt erbaute der Maurermeister Anton Gaspel nach eigenem Projekt (angeblich in Trautenau „abgeguckt") binnen fünf Monaten den gegenwärtigen pseudogotischen Bau mit Stadtwappen am Turmfuß. Im Parterre-Gasthof wurde ausschließlich Kluge-Bier aus Hermannseifen gezapft.*